

Rolniczy handel detaliczny – wymagania z zakresu bezpieczeństwa żywności.

lek. wet. Barbara Biały

Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Bydgoszczy

Rolniczy handel detaliczny (RHD) to jedna z form handlu detalicznego, w ramach której możliwa jest produkcja i zbywanie żywności przez rolników bezpośrednio konsumentom końcowym, a także zakładom prowadzącym handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego, zlokalizowanym na ograniczonym obszarze.

Obszar ten obejmuje województwo, w którym ma miejsce prowadzenie produkcji żywności w ramach rolniczego handlu detalicznego oraz powiaty lub miasta stanowiące siedzibę wojewody lub sejmiku województwa, sąsiadujące z tym województwem.

„Rolniczy handel detaliczny” – handel detaliczny w rozumieniu art. 3 ust. 7 rozporządzenia nr 178/2002, polegający na produkcji żywności pochodzącej w całości lub części z własnej uprawy, hodowli lub chowu podmiotu działającego na rynku spożywczym i zbywaniu takiej żywności:

- a) konsumentowi finalnemu, o którym mowa w art. 3 ust. 18 rozporządzenia nr 178/2002, lub
- b) do zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego;

Produkcja i zbywanie żywności w ramach rolniczego handlu detalicznego:

- 1) mogą być dokonywane w ilościach dostosowanych do potrzeb konsumentów;
- 2) nie mogą stanowić zagrożenia dla bezpieczeństwa żywności i wpływać niekorzystnie na ochronę zdrowia publicznego;
- 3) podlegają nadzorowi organów odpowiednio Państwowej Inspekcji Sanitarnej albo Inspekcji Weterynaryjnej;

Działalność w ramach rolniczego handlu detalicznego można rozpocząć po uprzedniej rejestracji (bez obowiązku zatwierdzenia) u powiatowego lekarza weterynarii (produkty pochodzenia zwierzęcego lub żywność zawierająca jednocześnie środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego i produkty pochodzenia zwierzęcego, tj. żywność złożona) lub państwowego powiatowego inspektora sanitarnego (żywność pochodzenia niezwierzęcego). Należy pamiętać, że pisemny wniosek o wpis do rejestru zakładów do powiatowego lekarza weterynarii podmiot powinien złożyć w terminie co najmniej 30 dni przed dniem rozpoczęcia planowanej działalności. Działalność rejestrowaną można prowadzić dopiero po uzyskaniu decyzji administracyjnej o wpisie do rejestru zakładów, wydanej przez właściwego powiatowego lekarza weterynarii, w której nadaje on zakładowi weterynaryjny numer identyfikacyjny.

Nie ma obowiązku sporządzania projektu technologicznego przez podmioty zamierzające prowadzić działalność w zakresie rolniczego handlu detalicznego produktami pochodzenia zwierzęcego lub żywnością złożoną.

- zał. nr 1- wzór wniosku.

Wymagania przy prowadzeniu działalności w ramach rolniczego handlu detalicznego:

1. **Żywność musi pochodzić w całości lub części z własnej uprawy, hodowli lub chowu.**
2. Sprzedaż żywności, o której mowa powyżej, odbywa się z zachowaniem limitów wskazanych w *Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie maksymalnej ilości żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego oraz zakresu i sposobu jej dokumentowania.*

Rodzaj oraz maksymalna ilość żywności (**rocznie**) zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego:

- Mleko surowe albo mleko surowe i siara – 52 000 litrów
- Surowa śmietana- 10 400 litrów
- Jaja od drobiu- 148 200 sztuk
- Jaja od ptaków bezgrzebieniowych - 800 sztuk
- Produkty pszczele nieprzetworzone, w tym miód, pyłek pszczeli, pierzga, mleczko pszczele- w zależności od ilości rodzin pszczelich np. do 5 rodzin -150 kg, maksymalnie do 80 rodzin-2400kg
- Produkty rybołówstwa żywe lub uśmiercone i niepoddane czynnościom naruszającym ich pierwotną budowę anatomiczną lub poddane czynnościom wykrwawiania, odgławiania, usuwania płetw lub patroszenia- 1800 kg
- Żywe ślimaki lądowe z gatunków *Helix pomatia*, *Cornuaspersum aspersum*, *Cornuaspersum maxima*, *Helix lucorum* oraz z rodziny *Achatinidae*- 1000kg
- Żywność, w tym gotowe posiłki (potrawy), zawierająca jednocześnie środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego i produkty pochodzenia zwierzęcego- 2400kg
- Pieczywo cukiernicze, ciasta, ciastka- 2500kg
- Gotowe posiłki (potrawy) nie mięsne- np. pierogi 2000kg, kopytka i kluski śląskie- 4000kg, knedle z owocami- 2900kg, placki ziemniaczane 4000kg, inne 3300 kg.
- Produkty jajeczne-1300 kg
- Gotowe posiłki (potrawy) z produktów pochodzenia zwierzęcego- 1400 kg
- Produkty mleczne lub produkty na bazie siary łącznie- 2600 kg
- Produkty mięsne- 1400 kg
- Wstępnie przetworzone lub przetworzone produkty rybołówstwa- 1400 kg
- Świeże mięso zwierząt dzikich utrzymywanych w warunkach fermowych lub produkowane z tego mięsa surowe wyroby mięsne lub mięso mielone- 1100 kg
- Świeże mięso wołowe, wieprzowe, baranie, kozie, końskie lub produkowane z tego mięsa surowe wyroby mięsne lub mięso mielone- 2300 kg
- Świeże mięso drobiowe lub zajęczaków, lub produkowane z tego mięsa surowe wyroby mięsne lub mięso mielone- 2100 kg
- Wyroby cukiernicze- 700 kg

3. Surowiec mięsny wykorzystywany do produkcji żywności musi pochodzić od zwierząt gospodarskich poddanych ubojowi w rzeźni zatwierdzonej przez powiatowego lekarza weterynarii (w tym z „rzeźni rolniczych”)

!!! Do produkcji żywności nie można wykorzystywać mięsa pozyskanego w ramach tzw. „uboju na użytek własny”!!!

4. Podmioty prowadzące zarówno sprzedaż bezpośrednią, jak i rolniczy handel detaliczny mogą wykorzystywać do produkcji w ramach RHD własne produkty pochodzenia zwierzęcego wyprodukowane w ramach sprzedaży bezpośredniej.
5. Podmiot prowadzący działalność RHD jest zobowiązany do prowadzenia dokumentacji ilości zbywanej żywności rocznie, odrębnie za każdy rok kalendarzowy, zawierającej następujące informacje:
  - numer kolejnego wpisu,
  - datę zbycia żywności,
  - ilość i rodzaj zbytej żywności.
6. Zbywanie żywności nie może być dokonywane z udziałem pośrednika, z wyjątkiem zbywania takiej żywności podczas wystaw, festynów, targów lub kiermaszów, organizowanych w celu promocji żywności, jeżeli pośrednik zbywa konsumentom finalnym żywność:
  - a) wyprodukowaną przez tego pośrednika w ramach rolniczego handlu detalicznego,
  - b) wyprodukowaną przez inny podmiot prowadzący rolniczy handel detaliczny na obszarze powiatu, w którym pośrednik ten prowadzi produkcję żywności w ramach rolniczego handlu detalicznego, lub na obszarze powiatu sąsiadującego z tym powiatem.

Pośrednik prowadzący rolniczy handel detaliczny, zbywający żywność wyprodukowaną przez inny podmiot prowadzący taki handel podczas wystawy, festynu, targu lub kiermaszu:

- prowadzi dokumentację umożliwiającą określenie ilości tak zbywanej żywności odrębnie dla każdego podmiotu;

Dokumentacja zawiera:

- numer kolejnego wpisu,
- datę zbycia żywności,
- ilość i rodzaj zbytej żywności,
- miejsce zbycia żywności,
- imię, nazwisko oraz adres albo nazwę, siedzibę oraz adres pośrednika, który zbywał żywność podczas wystawy, festynu, targu lub kiermaszu.

- przekazuje dokumentację, podmiotowi, którego żywność zbywał, niezwłocznie po zakończeniu wystawy, festynu, targu lub kiermaszu.

Dokumentacja, o której mowa w punkcie 5 i 6 prowadzona jest na bieżąco, uzupełniana niezwłocznie po każdorazowym zbyciu żywności konsumentowi finalnemu. Przechowywana jest przez dwa lata, licząc od końca roku kalendarzowego, za który została sporządzona.

7. Podmiot prowadzący działalność RHD (dotyczy również pośredników) jest zobowiązany, w miejscu zbywania żywności konsumentowi finalnemu, do umieszczenia czytelnej i widocznej dla konsumenta informacji zawierającej:

- napis „rolniczy handel detaliczny”,
- dane obejmujące:
  - imię i nazwisko albo nazwę i siedzibę podmiotu prowadzącego rolniczy handel detaliczny,
  - adres miejsca prowadzenia produkcji tej żywności,
  - weterynaryjny numer identyfikacyjny podmiotu prowadzącego rolniczy handel detaliczny

Powyższy wymóg nie dotyczy miejsc zbywania żywności zlokalizowanych w zakładach prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsument finalnego- np.: sklepy, restauracje.

8. Podmiot prowadzący działalność RHD jest zobowiązany zapewnić spełnienie wymagań weterynaryjnych zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady nr 852/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych oraz w przepisach wydanych w trybie tego rozporządzenia dotyczących:

- pomieszczeń,
- sprzętu,
- instalacji i narzędzi,
- wody i lodu,
- higieny osobistej,
- warunków higienicznych i temperaturowych podczas produkcji, magazynowania i transportu,
- odpadów żywnościowych,
- opakowań,
- transportu,
- szkoleń.

Przepisy te przewidują między innymi, że w przypadku, gdy produkcja prowadzona jest przy wykorzystaniu pomieszczeń używanych głównie jako prywatne domy mieszkalne (np. przy wykorzystaniu sprzętu i urządzeń gospodarstwa domowego w kuchni domowej), zamiast wymogów określonych w załączniku II w rozdziale I oraz II ww. rozporządzenia nr 852/2004, obowiązują wymogi określone w jego załączniku II w rozdziale III (uproszczone wymagania higieniczne).

Podmioty prowadzące handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego, są zobowiązane przestrzegać wymogów, istotnych z punktu widzenia bezpieczeństwa konsumentów,

dotyczących identyfikowalności żywności, o których mowa w rozporządzeniu nr 178/2002 oraz 852/2004. Oznacza to, że podmioty te powinny utworzyć system identyfikacji umożliwiający im zidentyfikowanie zakładów, którym dostarczyli wyprodukowaną żywność oraz identyfikację dostarczonych do tych zakładów środków spożywczych, np. prowadzić odpowiednią dokumentację w zeszycie.

Im wyższe jest ryzyko związane z wprowadzaniem do obrotu danego rodzaju żywności tym wymagania weterynaryjne są bardziej restrykcyjne.

!!! Za bezpieczeństwo produkowanej żywności w ramach RHD odpowiada producent!!!

9. Żywność sprzedawana w ramach rolniczego handlu detalicznego musi spełniać wymagania w zakresie oznakowania, stosownie do przepisów określonych w:
  - Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011 z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1924/2006 i (WE) nr 1925/2006 oraz uchylecia dyrektywy Komisji 87/250/EWG, dyrektywy Rady 90/496/EWG, dyrektywy Komisji 1999/10/WE, dyrektywy 2000/13/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, dyrektyw Komisji 2002/67/WE i 2008/5/WE oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 608/2004;
  - Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie znakowania poszczególnych rodzajów środków spożywczych;
  - Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobu znakowania niektórych grup i rodzajów artykułów rolnospożywczych kodem identyfikacyjnym partii produkcyjnej.
10. Podmiot prowadzący rolniczy handel detaliczny powinien przeprowadzać we własnym zakresie czynności sprawdzające dotyczące:
  - spełniania wymagań określonych dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, jeżeli pobiera wodę z własnego ujęcia w procesie produkcyjnym - co najmniej raz w roku,
  - posiadania przez osoby, mające kontakt z produktami pochodzenia zwierzęcego przy wykonywaniu czynności związanych z produkcją i sprzedażą, orzeczenia lekarskiego o zdolności do wykonywania prac, przy których istnieje możliwość przeniesienia zakażenia lub choroby zakaźnej na inne osoby.

Najważniejsze przepisy Unii Europejskiej i krajowe z zakresu bezpieczeństwa żywności mające w całości lub w pewnym zakresie zastosowanie do Rolniczego Handlu Detalicznego

I. Prawo UE:

1. Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności (Dz. U. UE. L. z 2002 r. Nr 31, str. 1 ze zmianami)
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 852/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych oraz w przepisach wydanych w trybie tego rozporządzenia;
3. Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 931/2011 z dnia 19 września 2011 r. w sprawie wymogów dotyczących możliwości śledzenia ustanowionych rozporządzeniem (WE)

- nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. UE. L. z 2011 r. Nr 242, str. 2) - zastosowanie wyłącznie w zakresie sprzedaży bezpośredniej do zakładów prowadzących handel detaliczny bezpośrednio zaopatrujących konsumenta końcowego,
4. Rozporządzenie (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. UE. L. z 2004 r. Nr 139, str. 55 ze zmianami) – zastosowanie wyłącznie w zakresie wskazanym w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 września 2016 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej (Dz. U. poz. 1703),
  5. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009 z dnia 21 października 2009 r. określające przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego i produktów pochodnych, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi, i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1774/2002 (rozporządzenie o produktach ubocznych pochodzenia zwierzęcego) (Dz. U. UE. L. z 2009 r. Nr 300, str. 1 ze zm.),
  6. Rozporządzenie Komisji (UE) nr 142/2011 z dnia 25 lutego 2011 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009 określającego przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi, oraz w sprawie wykonania dyrektywy Rady 97/78/WE w odniesieniu do niektórych próbek i przedmiotów zwolnionych z kontroli weterynaryjnych na granicach w myśl tej dyrektywy (Dz. U. UE. L. z 2011 r. Nr 54, str. 1 ze zmianami),
  7. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011 z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1924/2006 i (WE) nr 1925/2006 oraz uchylenia dyrektywy Komisji 87/250/EWG, dyrektywy Rady 90/496/EWG, dyrektywy Komisji 1999/10/WE, dyrektywy 2000/13/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, dyrektyw Komisji 2002/67/WE i 2008/5/WE oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 608/2004;

II. Prawo krajowe:

1. Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (tj. Dz. U. z 2019 r. poz. 1252 ze zmianami),,
2. Ustawa z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego (tj. Dz. U. z 2019 r. poz. 824 ze zmianami),,
3. Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia sprzedaży żywności przez rolników (Dz.U. z 2018 r. poz. 2242)
4. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie maksymalnej ilości żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego oraz zakresu i sposobu jej dokumentowania (Dz.U. z 2016 poz. 2159),,
5. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie znakowania poszczególnych rodzajów środków spożywczych (Dz.U. z 2015 r. poz. 29 ze zmianami),,

6. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobu znakowania niektórych grup i rodzajów artykułów rolno-spożywczych kodem identyfikacyjnym partii produkcyjnej (Dz.U z 2004 roku, nr 83 poz. 772),,
7. Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 797 ze zm.),
8. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 października 2016 r. w sprawie produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego pochodzących z obszaru podlegającego ograniczeniom w zakresie zdrowia zwierząt (Dz. U. z 2016 r. poz. 1762),,
9. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 sierpnia 2014 r. w sprawie wzoru dokumentu handlowego stosowanego przy przewozie, wyłącznie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego i produktów pochodnych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1222),

Bydgoszcz 27 maja 2020r.